

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

กับ

พฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าที่มีชอบ

IPRs : ABUSE OF COMPETITION
IPRs : ABUSE OF COMPETITION

IPRs : ABUSE OF COMPETITION
IPRs : ABUSE OF COMPETITION

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา กับ พฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าที่ชอบ

ปัจจุบัน เราจะพบว่าหลายสิ่งหลายอย่างที่มาจากทรัพย์สินทางปัญญา เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โซลาร์เซลล์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องหมายฮาลาล วรรณกรรม ฯลฯ ซึ่งเราสามารถแบ่ง**ทรัพย์สินทางปัญญา** ออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ **(1) ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม** เช่น สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร แบบผังภูมิของวงจรรวม เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฯลฯ และ **(2) ลิขสิทธิ์** เช่น งานวรรณกรรม งานนาฏกรรม งานศิลปกรรม งานดนตรีกรรม ภาพและเสียง ภาพยนตร์ ฯลฯ

โดยหลักทฤษฎี ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเสมือนสินค้าใหม่ จากความพยายามทางปัญญาของมนุษย์ที่คิดค้นออกมา เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์และการเติบโตทางอุตสาหกรรม แต่ทรัพย์สินทางปัญญาจะเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะก็ต่อเมื่อมีการเปิดเผยทรัพย์สินทางปัญญานั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมใหม่ เช่น ยารักษาโรค คำสั่งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

ดังนั้น เพื่อสนับสนุนให้มีการยอมเปิดเผยทรัพย์สินทางปัญญาแก่บุคคลอื่น จึงต้องมีระบบการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่สร้างขึ้น นักลงทุนรายใดประสงค์ที่จะนำทรัพย์สินทางปัญญาไปผลิตเพื่อการค้าก็จะต้องจ่ายผลตอบแทน

ประเทศต่าง ๆ สนับสนุนให้มีการคิดค้นนวัตกรรมและมีกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อปกป้องคุ้มครองเฉพาะสิทธิความเป็นเจ้าของนวัตกรรมที่คิดค้นขึ้น ซึ่งสามารถสร้างอุปสรรคการเข้าสู่ตลาดให้แก่ผู้อื่น หรือนำไปสู่การเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดได้

แต่ไม่ได้หมายความว่า ให้ใช้สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาไปก่อให้เกิดการผูกขาด จำกัด หรือกีดกันไม่ให้เกิดการผลิตและจำหน่าย ซึ่งเป็นการแข่งขันในตลาดอย่างไม่เป็นธรรม

ให้แก่เจ้าของสิทธิ เพื่อเป็นรางวัลสำหรับความพยายามของเขา

อย่างไรก็ตาม การให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไม่ให้ถูกบุคคลอื่นละเมิดผลงานทางปัญญาของตน เช่น การทำซ้ำหรือดัดแปลง สำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

ตัวอย่าง การใช้สิทธิตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาในทางลบ เช่น

กรณีผู้ผลิตคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์โปรแกรมที่วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับระบบของคอมพิวเตอร์ได้กระทำการปฏิเสธไม่ให้บริษัทรับซ่อมคอมพิวเตอร์ที่ไม่เป็นบริษัทในเครือได้เข้าลิขสิทธิ์ดังกล่าว

ตัวอย่างกรณีศึกษา : Microsoft Case

กรณีตัวอย่าง ในปี พ.ศ. 2551

บริษัท ซัน ไมโครซิสเต็มส์ ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ร้องเรียนว่า บริษัท ไมโครซอฟท์ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดในการให้บริการระบบปฏิบัติการที่ใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ (มีส่วนแบ่งตลาดในปี พ.ศ. 2543 ประมาณ 90%) และได้มีการติดตั้งโปรแกรม Windows Media Player (WMP) ติดมากับเครื่องพร้อมระบบปฏิบัติการมาจากโรงงาน ทำให้ผู้บริโภคไม่มีโอกาสเลือกซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีเฉพาะระบบปฏิบัติการ Windows โดยปราศจากโปรแกรม Windows Media Player พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจเหนือตลาดบดขยี้คู่แข่ง ซึ่งเป็นการจำกัดการแข่งขัน (Forecloses Competition) ประการหนึ่ง

ในขณะเดียวกันบริษัทไมโครซอฟท์ ได้ปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูล Source Code ที่ใช้ในการเข้าถึงเครือข่ายส่วนกลางที่จำเป็นของระบบปฏิบัติการให้แก่คู่แข่ง เช่น บริษัท ซัน บริษัทโนเวล และบริษัทไอบีเอ็มฯ ที่ประสงค์จะสร้างโปรแกรมการใช้งานประยุกต์ (Software Application) ตัวอย่างโปรแกรมการใช้งานประยุกต์ เช่น โปรแกรมการพิมพ์เอกสาร โปรแกรมดูหนังฟังเพลง โปรแกรมการพูดคุยออนไลน์ ฯลฯ เพื่อให้ผู้บริโภคได้มีโอกาสเลือกใช้ที่มากขึ้น ทั้งนี้ นอกเหนือจากโปรแกรมที่สร้างโดยบริษัท ไมโครซอฟท์

การไม่เปิดเผยข้อมูล Source Code ดังกล่าว จึงเป็นการลดแรงจูงใจของคู่แข่งในการปรับปรุงให้เก๋าส่งใหม่ๆ ขึ้น เพราะโปรแกรมการใช้งานประยุกต์จะต้องเขียนบนโปรแกรมระบบปฏิบัติการ Windows ซึ่งเป็นโปรแกรมพื้นฐานที่ควบคุมการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์

ในขณะเดียวกันเป็นการสร้างอุปสรรคการทำงานร่วมให้แก่ซอฟต์แวร์ค่ายอื่น ๆ บนระบบเครือข่ายของ Windows และเป็นการตัดสิทธิทางเลือกของผู้บริโภคอีกด้วย

โดยสรุป พฤติกรรมดังกล่าวของบริษัทไมโครซอฟท์ เป็นการใช้อำนาจเหนือตลาดจากการได้รับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights : IPRs) จากระบบปฏิบัติการ Windows ในการปฏิเสธการเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจต่อเนื่องของคู่แข่ง รวมทั้งการบดขยี้คู่แข่งโปรแกรม Windows Media Player พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดการจำกัดการแข่งขันทางการค้าทั้งสิ้น

เกร็ดความรู้ : สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และ ข้อห้ามจำกัดการแข่งขัน

สำหรับประเทศไทย โดยหลักทั่วไปแล้ว แม้ว่าเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาหรือ**ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา** จะได้รับความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายเครื่องหมายการค้า ฯลฯ โดยมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ เกี่ยวกับผลงานทางปัญญาที่ตนได้สร้างสรรค์หรือพัฒนาขึ้น และมีสิทธิที่จะหวงห้ามไม่ให้ผู้อื่นมาใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งเรียกว่า **"สิทธิเด็ดขาด"** หรือ **"สิทธิแต่ผู้เดียว"** (Exclusive Rights)

แต่ก็มีข้อห้าม มิให้ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไปกำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรม ขัดต่อกฎหมายการแข่งขันทางการค้าด้วยเช่นกัน

ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ในมาตรา 15 วรรคหนึ่ง กำหนดให้**เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่ผู้เดียว** ได้แก่ (1) **ทำซ้ำ** เช่น ถ่ายเอกสารหรือทำสำเนา หรือ**ดัดแปลง** เช่น แปลเป็นภาษาต่างประเทศ (2) **เผยแพร่ต่อสาธารณชน** เช่น นำออกขายหรือแจกจ่ายแก่ผู้อื่น (3) **ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา** วานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง เช่น พลิคซ์ดีวีดีภาพยนตร์ ซีดีเพลง (4) **ให้ประโยชน์** อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น เช่น โอนลิขสิทธิ์ของตนให้แก่ผู้อื่น หรือ (5) **อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ** ทำซ้ำหรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา วานดังกล่าวข้างต้น โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดหรือไม่ก็ได้ เช่น อนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ว่าวรรณกรรมระหว่างนักเรียนกับสำนักพิมพ์

แต่อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวมาแล้ว แม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่กฎหมายก็**ห้ามมิให้มีการกำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรม** ด้วยตามมาตรา 15 วรรคสอง เช่น กำหนดบังคับให้ใช้สินค้าที่มีลิขสิทธิ์อื่นของเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วย กำหนดห้ามมิให้ใช้สินค้าที่มีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ในมาตรา 36 วรรคหนึ่ง กำหนดให้**ผู้ทรงสิทธิบัตรเท่านั้น** ที่มีสิทธิตามสิทธิบัตร ซึ่งแบ่งเป็น 2 กรณี ได้แก่ (1) **กรณีสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์** คือการมีสิทธิในการผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร เช่น การผลิตยารักษาโรค การนำเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ การออกแบบแก้วน้ำ ฯลฯ และ (2) **กรณีสิทธิบัตรกรรมวิธี** คือการมีสิทธิในการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ผลิต ใช้ ขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขายหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร เช่น กรรมวิธีการผลิตโทรศัพท์ กรรมวิธีการผลิตแผ่นซีดี ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีสิทธิที่จะ**อนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิ** ตามสิทธิบัตรของตนหรือ**จะโอนสิทธิบัตรให้แก่บุคคลอื่น** ก็ได้ แต่**ต้องไม่เป็นการกำหนดเงื่อนไขที่จำกัดการแข่งขันโดยไม่ชอบธรรม** ตามมาตรา 39 (1) เช่น ผู้ทรงสิทธิบัตรกำหนดให้ผู้รับอนุญาตจำกัดปริมาณการผลิตออกสู่ตลาด ซึ่งทำให้เสียเปรียบผู้รับอนุญาตรายอื่นที่ไม่ได้ถูกจำกัดปริมาณการผลิต ผู้ทรงสิทธิบัตรกำหนดให้ตนเองมีอำนาจกำหนดราคาขายสินค้าที่ผู้รับอนุญาตผลิตภายใต้สิทธิบัตรของตน ฯลฯ

บรรณาธิการ : นายวัฒนศักดิ์ เสือเอี่ยม
เรียบเรียงโดย : นางอร่ามศรี รุพินธิ์
ว่าที่ร้อยตรีเอก บุทรานนท์

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า
รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาและส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า
นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ
สำนักส่งเสริมการแข่งขันทางการค้า

สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า